

ЗВОРОТНИЙ ВПЛИВ ТЕСТУВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ STANAG 6001 НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС КУРСІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

THE WASHBACK EFFECT OF STANAG 6001 TESTING ON THE EDUCATIONAL PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE COURSES IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

У статті досліджується зворотний вплив стандартизованого тестування STANAG 6001 на організацію освітнього процесу з іноземних мов у Збройних Силах України. Актуальність проблематики зумовлена адаптацією системи військової освіти до стандартів НАТО, де мовна підготовка відіграє ключову роль у професійному зростанні особового складу. Тест STANAG 6001 виконує не лише функцію контролю рівня володіння мовою, а й чинить регулятивний вплив на зміст, структуру, цілі та методи навчання, формуючи освітні пріоритети у військових навчальних закладах. У фокусі аналізу – специфіка «зворотного ефекту» у військовому освітньому середовищі, яка досі залишається недостатньо дослідженою в українському науковому просторі.

Автор розглядає ключові виклики, пов'язані з узгодженістю цілей мовної підготовки зі змістом тесту, адаптацією навчальних програм до його вимог, а також необхідністю досягнення балансу між розвитком екзаменаційних навичок і формуванням функціональної комунікативної компетентності. Висвітлюються як позитивні, так і негативні аспекти впливу тестування. До позитивних належать: підвищення мотивації слухачів, розвиток самостійності та відповідальності, зростання об'єктивності оцінювання, посилення практичного спрямування мовної підготовки, стандартизація навчального процесу, професійне зростання викладачів, оновлення змісту курсів та впровадження автентичних матеріалів.

Разом з тим, стаття акцентує увагу на ризиках, зокрема надмірній орієнтації на формат тесту, що може призводити до зниження інтересу до мови як засобу живої комунікації, звуження спектра мовленнєвих ситуацій, зменшення знучості мовної поведінки, рутини в навчальному процесі та психоемоційного перевантаження слухачів. Автор підкреслює, що ефективна система підготовки має не лише відповідати вимогам тесту, а й забезпечувати формування широкого спектра мовленнєвих умінь, необхідних для реального функціонування у військовому середовищі. У зв'язку з цим наголошується на необхідності інтеграції тестових завдань у живу, автентичну комунікативну діяльність та перегляду методичних підходів з урахуванням принципів змістовної мовної освіти.

Ключові слова: зворотний ефект, STANAG 6001, стандартизоване тестування, мовна підготовка у Збройних Силах України, екзаменаційні навички.

The article explores the washback effect of standardized STANAG 6001 testing on the organization of foreign language education in the Armed Forces of Ukraine. The relevance of the issue is determined by the adaptation of the military education system to NATO standards, where language training plays a key role in the professional growth of personnel. The STANAG 6001 test not only controls the level of language proficiency but also exerts a regulatory influence on the content, structure, goals, and teaching methods, shaping educational priorities in military educational institutions. The focus of the analysis is on the specifics of the "washback effect" in the military educational environment, which still remains insufficiently studied in the Ukrainian scientific space.

The author examines the key challenges related to aligning the goals of language training with the content of the test, adapting curricula to its requirements, and the need to strike a balance between developing examination skills and forming functional communicative competence. Both positive and negative aspects of the testing's influence are highlighted. The positive aspects include: increased motivation of students, development of independence and responsibility, increased objectivity of assessment, strengthening the practical orientation of language training, standardization of the educational process, professional growth of teachers, updating of course content, and implementation of authentic materials.

At the same time, the article focuses on the risks, in particular, an excessive orientation towards the test format, which can lead to a decrease in interest in language as a means of live communication, a narrowing of the range of speech situations, a decrease in the flexibility of language behavior, routine in the educational process, and psycho-emotional overload of students. The author emphasizes that an effective training system should not only meet the requirements of the test but also ensure the formation of a wide range of speech skills necessary for real functioning in a military environment. In this regard, the need to integrate test tasks into live, authentic communicative activities and to review methodological approaches, taking into account the principles of meaningful language education, is emphasized.

Key words: washback effect, STANAG 6001, standardized testing, language training in the Armed Forces of Ukraine, test-taking skills.

УДК 355.58:378.147:81'243

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/85.1.30>

Левко М.І.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
та військового перекладу
Національної академії
сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного

Торська М.О.,

викладач кафедри іноземних мов
та військового перекладу
Національної академії
сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Вищі військові навчальні заклади України здійснюють підготовку

військовослужбовців та працівників Збройних Сил України (ЗСУ) до здачі тесту для визначення рівня володіння іноземними мовами відповідно до стандартів НАТО STANAG 6001. Цей стандартизований

іспит використовується країнами-членами НАТО для оцінки рівня володіння мовами військовослужбовцями Альянсу. Іспит проводиться різними мовами, в тому числі англійською, французькою, німецькою та іспанською.

Україна, як партнер НАТО, 11 грудня 2014 р. прийняла 5-ту редакцію цієї угоди зі стандартизації [7] з метою забезпечення взаємодії між різними видами збройних сил, збройними силами різних країн-членів і партнерів НАТО для досягнення взаємосумісності.

Тестування може значно впливати на викладання та вивчення іноземної мови, зокрема англійської, в закладах вищої освіти. Тести можуть впливати на те, що і як викладають викладачі, а також на те, чого і як навчаються студенти під час практичних занять з англійської мови. «Вплив тестування на викладання і навчання відомий як «зворотного ефекту» (англ. backwash/washback effect) і він може бути як шкідливим, так і корисним» [4, с. 1].

Ми маємо позитивний зворотний вплив на процес викладання і навчання, коли існує бездоганний зв'язок, відповідність між тим, що викладається, і тим, що тестується, і негативний зворотний вплив, якщо зміст тесту та методика тестування не відповідають цілям курсу.

У зв'язку з цим надзвичайно актуальним є наукове осмислення зворотного впливу тестування STANAG 6001 на освітній процес у вищих військових навчальних закладах України. Оскільки результати іспиту мають безпосередні наслідки для кар'єрного просування військовослужбовців та їхньої участі в міжнародних операціях і спільних навчаннях, підготовка до нього набуває стратегічного значення. Це зумовлює необхідність дослідження того, як зміст і формат тесту впливають на структуру мовної підготовки, вибір навчальних матеріалів, методів викладання й мотивацію курсантів. Розуміння цих процесів дозволить оптимізувати освітні програми відповідно до реальних потреб військових фахівців, забезпечуючи як якість навчання, так і відповідність стандартам НАТО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні та вітчизняні науковці різнобічно вивчали проблеми тестування і його впливу на навчальний процес. Дослідник М. Бейлі розробив фундаментальну модель зворотного впливу, Й. Ватанабе висунув гіпотезу та абстрагувався від вимірів, включаючи значення, швидкість, тривалість, вимірювання, специфіку, кількість, силу та інтенсивність зворотного впливу на процес викладання і навчання. А. Х'юз, Дж. Олдерсон і Д. Волл розглядали позитивний і негативний зворотний вплив на освітній процес. Л. Тейлор довів, що методи оцінювання сприяють і заохочують «здорову» практику викладання або успішність

у навчанні. Серед українських вчених Я. Бойко досліджував особливості використання системи оцінювання у процесі навчання англійської мови, а М. Светленко – основні проблеми підготовки курсантів до мовного тестування. Адаптивний підхід до іншомовної підготовки та мовного тестування відповідно до вимог НАТО STANAG 6001, а також питання забезпечення валідності й надійності мовних тестів у цьому контексті, висвітлювались у працях В. Крикун, І. Гришук та В. Д. Галкиної.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність фундаментальних теоретичних досліджень щодо зворотного впливу тестування на освітній процес, його специфіка в умовах військової мовної підготовки в Україні досліджена недостатньо. Потребують уваги питання узгодженості цілей курсу та змісту тесту, адаптації освітніх програм, балансу між розвитком екзаменаційних навичок і ширших комунікативних компетентностей.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз впливу тестування STANAG 6001 на організацію і зміст навчального процесу курсів іноземних мов у ЗСУ, визначення позитивних і негативних проявів зворотного впливу та окреслення напрямів оптимізації освітніх практик відповідно до стандарту.

Методи дослідження. Під час написання статті було здійснено аналіз документів для вивчення стандартів НАТО, зокрема STANAG 6001, а також офіційних документів, таких як «Дорожня карта з удосконалення мовної підготовки в Збройних Силах України» яка визначає вимоги до мовної підготовки військовослужбовців; аналіз змісту навчальних програм; метод порівняння для аналізу впливу тестування STANAG 6001 на підготовку військовослужбовців; кейс-стаді для дослідження конкретного випадку організації курсів іноземних мов в Україні, а також підготовки військовослужбовців до тестування за стандартом STANAG 6001.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тестування відповідно до вимог STANAG 6001 є іспитом з високими ставками. У словнику лексики для навчальних цілей читаємо таке визначення: «Тест з високими ставками – це тест з вагомими наслідками для екзаменованого» [5]. Він є дуже відповідальною оцінкою для багатьох фахівців військової сфери. Цей іспит – це не просто ще один мовний тест, він є ключовим фактором, що визначає кар'єрне зростання, міжнародні відношення і співпрацю військовослужбовця з представниками країн-членів і партнерів НАТО. Зважаючи на характер його застосування, іспит вимагає не лише глибокого розуміння англійської мови, але й здатності ефективно використовувати її в різних сценаріях, безпосередньо пов'язаних з військовою комунікацією.

Однією з головних причин, чому іспит STANAG вважається дуже відповідальним, є його прямий зв'язок з оперативною готовністю. В умовах військової діяльності точна комунікація може стати визначальним фактором між успіхом і поразкою при виконанні критично важливих завдань. Іспит оцінює навички аудіювання, говоріння, читання і письма на таких рівнях: 0 (нульовий), 1 «Виживання», 2 «Функціональний», 3 «Професійний» і 4 «Експертний», а також проміжних рівнів, таких як 0+ чи 1+ тощо.

На сайті дорадчої установи НАТО з мовних питань, якою є Бюро міжнародної мовної координації (BILC) зазначається, що «оскільки метою тестів STANAG 6001 є оцінювання спонтанних здібностей людини в реальних комунікативних ситуаціях, що часто трапляються, з рівнем точності, що очікується в таких ситуаціях, тести STANAG 6001 відрізняються від інших тестів, таких як аудиторні тести на основі навчальної програми та тестів технічної мови. Тести STANAG 6001 незмінно використовуються як офіційні іспити для різних відповідальних цілей, таких як прийняття рішень про працевлаштування, просування по службі, зарахування на курси та оплату кваліфікації» [3, с. 1].

Необхідність точного оцінювання мовної компетенції для військових потреб визначила значний акцент на стандартизації тестових протоколів STANAG 6001. Усі тести STANAG 6001 мають спільну базову структуру, а результати оцінюються відповідно до чітко визначених критеріїв експертами, які пройшли спеціальну підготовку для прийняття узгоджених рішень.

У Дорожній карті з удосконалення мовної підготовки в Збройних Силах України на 2021–2025 роки, затвердженій рішенням Міністра оборони України від 01.03.2021 (№ 17108/з/11-2020 від 24.02.2021) [2, с. 1], вказано, що з 2025 року офіцери повинні володіти іноземною мовою на рівні не нижче Стандартизованого мовленнєвого рівня СМР 2 «Функціональний» за стандартом НАТО СТАНАГ 6001 у таких видах мовленнєвої діяльності, як аудіювання, читання, письмо та говоріння. Тому військовослужбовці частокладають значний час і ресурси в підготовку до цього іспиту, оскільки розуміють, що успішне складання може призвести до розширення їх ролі та обов'язків у міжнародному військовому співтоваристві.

«Відносини між викладанням, навчанням та оцінюванням є складними, динамічними та багатогранними. Вони вимагають належного розуміння з боку всіх зацікавлених сторін: розробників освітньої політики, викладачів та учнів» [8, с. 8]. У цьому контексті доцільним є аналіз організації підготовки до тестування з визначення рівня володіння англійською мовою відповідно до стандарту STANAG 6001 у межах курсів іноземних мов, що проводяться у Збройних Силах України на базі

Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Перед початком навчання слухачі курсів проходять вступне тестування відповідно до вимог STANAG 6001, щоб точно визначити їх поточний рівень знань англійської мови. Це також дозволяє ефективно розподілити учасників на групи з однаковим рівнем знань і створити оптимальні умови для навчання. Слухачам курсів вступне тестування відповідно до вимог STANAG 6001 також дає уявлення про те, чого їм очікувати під час підсумкового контролю на іспиті після проходження курсів, в результаті якого кожному видається сертифікат із зазначеними рівнями володіння навичками аудіювання, говоріння, читання і письма відповідно до STANAG 6001.

Військовослужбовці Збройних Сил України також проходять додаткове пробне (проміжне) тестування за стандартом STANAG 6001 після семи-восьми тижнів навчання на курсах іноземних мов. Це дає їм можливість практикувати ефективно управління часом між різними видами діяльності та завданнями, а також розвивати стратегії для успішного виконання кожного завдання без зниження якості відповідей.

У праці «Вплив і значення стандартизованого тестування» Шохані стверджує, що «результати, отримані за допомогою тестів, можуть мати серйозні наслідки, як для окремих осіб, так і навчальних програм, оскільки багато важливих рішень приймаються на основі результатів тестів. Сила і авторитет тестів дозволяють розробникам освітньої політики використовувати їх як ефективні інструменти для контролю освітніх систем і визначення поведінки тих, на кого впливають їхні результати – адміністраторів, викладачів та студентів» [6, с. 10].

Ефект зворотного впливу тестування STANAG 6001 на освітній процес курсів іноземних мов у Збройних Силах України можна оцінювати з різних точок зору, зокрема з огляду на позитивні та можливі негативні наслідки. Позитивний зворотний вплив тестування на організацію навчального процесу можна відзначити, зокрема, через покращення якості навчання завдяки приведенню навчальної програми у відповідність до стандартів володіння мовою.

У 2024 році до навчальних планів-програм курсів були внесені зміни, зокрема, наприкінці курсу виділено 24 години для практичних занять з підготовки до іспиту, оновлено лексичні та граматичні теми, а також додано написання різних типів письмових завдань: короткі нотатки, особисті листи, листівки, телефонні повідомлення і запрошення для першого рівня; а також особистого листування, офіційних листів на робочому місці та службових документів, таких як меморандуми, короткі звіти та рапорти для досягнення другого

рівня згідно з вимогами STANAG 6001. Після завершення вивчення двох тематичних модулів, з метою систематичного вдосконалення екзаменаційних навичок, слухачі продовжують цілеспрямовано формувати відповідні вміння під час практичних занять, які проводяться впродовж усього навчального курсу.

Ключовим елементом є стандартизація оцінювання вступного, проміжного і підсумкового тестування. Застосування єдиного стандарту оцінки відповідно до STANAG 6001 дозволяє забезпечити узгоджений підхід до оцінки мовних навичок серед усіх учасників курсів, що є важливим для підтримки належного рівня мовної підготовленості в Збройних Силах. Досягнення об'єктивності оцінювання сприяє покращенню якості мовної підготовки, оскільки викладачі та слухачі мають чітке уявлення про вимоги, які необхідно виконати.

До позитивних аспектів зворотного ефекту можна віднести акцент на розвитку практичних навичок. Тестування STANAG 6001 зосереджує увагу на практичному використанні мови в реальних ситуаціях, що вимагає від курсів англійської мови фокусу на розвитку комунікативних навичок.

Збільшення мотивації до вивчення мови є ще одним позитивним наслідком, який тестування має на навчальний процес. Знаючи, що їхні мовленнєві навички будуть офіційно оцінюватися за стандартом STANAG 6001, військовослужбовці можуть відчувати сильніший стимул до покращення своїх вмінь. Структурований процес тестування сприяє активній участі та більшій відданості вивченню мови.

Яків Бойко зазначає, що «зворотний вплив тестування на освітній процес тісно пов'язаний зі змістом навчання, навичками, які необхідні для формування покоління, що підростає, його мотивацією тощо. Якщо оцінка правильно відображає навички, які учень повинен засвоїти, тоді, швидше за все, будь-яка діяльність, яка виконується під час підготовки до оцінювання, матиме позитивний вплив на його навчання» [1, с. 5].

Попри численні переваги впровадження стандартизованого тестування STANAG 6001 у військову мовну освіту, надмірне орієнтування освітнього процесу на підготовку до тесту може призводити до звуження мовних ресурсів слухачів. У таких умовах навчання часто фокусується на засвоєнні обмеженого кола граматичних структур, лексичних одиниць та типових тем, які потенційно можуть з'явитися в тестових завданнях. Це, своєю чергою, знижує мовну гнучкість і здатність ефективно комунікувати в реальних, непередбачуваних ситуаціях, які виходять за межі тестових форматів. Як наслідок, знання слухачів можуть залишатися поверхневими й недостатньо адаптованими до потреб професійної діяльності.

Орієнтація навчального процесу виключно на підготовку до іспитів може спричинити надмірну

концентрацію на формуванні специфічних екзаменаційних навичок, що відбувається часто на шкоду всебічному мовному розвитку. У такому підході викладачі схильні практикувати навчання, спрямоване на складання тестів, фокусуючись переважно на опрацюванні екзаменаційних стратегій, типових завдань та лексико-граматичних структур, що з високою ймовірністю зустрічаються у тестових матеріалах. Наприклад, навчальний процес може бути зведений до відпрацювання навичок управління часом, написання офіційних, неофіційних листів і звітів, та виконання завдань на множинний вибір під час читання чи прослуховування текстів.

Тестоорієнтоване навчання часто спричиняє психологічний дискомфорт у слухачів. Підготовка до іспиту сприймається як обов'язкова формальність, мета якої – отримати сертифікат, а не реальне опанування мови. До того ж, значний обсяг тестових вправ і постійне наголошення на результатах можуть викликати стрес і почуття невпевненості, що особливо актуально для слухачів із низьким рівнем підготовки.

Ріккардо К'яппіні зазначає, що «підготовка студентів до тестів є важливою, але вона не повинна відбуватися за рахунок ширшого розвитку мови. Мета полягає в тому, щоб інтегрувати підготовку до тестів зі змістовним використанням мови в реальних життєвих ситуаціях» [8, с. 17].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження підтвердило суттєвий зворотний вплив тестування за стандартом STANAG 6001 на освітній процес курсів іноземних мов у Збройних Силах України. Зокрема: позитивний вплив проявляється у стандартизації підходів до викладання, орієнтації на практичне володіння мовою у військовому контексті, посиленні мотивації слухачів, удосконаленні навчальних програм і кваліфікації викладачів.

Тест STANAG 6001 виконує роль не лише інструменту оцінювання, але й чинника, що формує зміст навчання, визначає структуру курсів і стимулює розвиток автентичної мовної комунікації.

Впровадження вимог STANAG 6001 сприяє підвищенню якості мовної підготовки, забезпеченню міжнародної взаємосумісності та відповідності офіцерського складу сучасним стандартам НАТО.

Разом з тим, можливий ризик негативного «зворотного ефекту» у випадку надмірного зосередження на підготовці до тесту, що може обмежити розвиток інших важливих складових мовної компетенції та знизити гнучкість освітнього процесу.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку методичних рекомендацій, що забезпечуватимуть оптимальний баланс між підготовкою до мовного іспиту за стандартом STANAG 6001 та розвитком ширших мовленнєвих компетенцій слухачів. Такий підхід сприятиме не лише

досягненню високих результатів на тестуванні, але й підвищенню комунікативної ефективності у професійному середовищі. Особливу увагу варто приділити інтеграції екзаменаційних стратегій у загальний курс навчання без надмірної орієнтації на формат тесту. Це дозволить зберегти мотивацію слухачів до вивчення мови та забезпечити сталість мовної підготовки в умовах військового контексту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойко Я. Особливості використання системи оцінювання та сучасних цифрових технологій у процесі навчання англійської мови. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи* : зб. наук. пр. 2021. Вип. 1(5). С. 63–70.
2. Дорожня карта вдосконалення мовної підготовки у Збройних Силах України на 2021–2025 роки, затверджена рішенням Міністра оборони України 01.03.2021 (№ 17108/з/11-2020 від 24.02.2021). URL: https://www.mil.gov.ua/content/education/doroznya_karta_2021.pdf (дата звернення 07.07.2025).
3. BILC Best Practices in STANAG 6001 Testing. URL: <https://natobilc.org/Best%20Practices%20in%20STANAG%206001.pdf>. (дата звернення 07.07.2025).
4. Hughes A. Testing for language teachers. Cambridge : Cambridge University Press, 1989. 387 p.
5. Lexicon of Learning . Association for Supervision and Curriculum Development. URL: <http://www.ascd.org/Publications/Lexicon-of-Learning/H.aspx>. (дата звернення 07.07.2025).
6. Loumbourdy L. The Power and Impact of Standardised Tests. New York : Peter Lang GmbH, 2014. 188 p.
7. NATO STANAG 6001. Ed. 5. Overview of Language Proficiency Levels. URL: <https://natobilc.org/documents/TrainingResources/STANAG%206001%20Overview%20Feb%202019.pdf>. (дата звернення 05.07.2025).
8. The Impact of Assessment on Teaching and Learning: Creating Positive Washback. Oxford : Oxford University Press, 2023. 47 p.